

WARSZTATY EDUKACYJNE — „AKTYWNA HISTORIA”

Tradycyjnie szkolne poznawanie historii, sprowadzane często do wyuczenia się dat, nazwisk, miejsc bitew, stało się nudne i prowadzi najczęściej do zniechęcenia i braku zainteresowania przeszłością. Potrzeba poszukiwania innych form edukacji rodzi pomysły nowych programów i zmusza do podejmowania często niekonwencjonalnych metod uczenia historii. Próby uaktywnienia nauczycieli i uczniów podjęły się mgr mgr Anna Dereń i Jolanta Justa, przez szereg lat związane z Muzeum w Malborku. Głównym zamierzeniem stworzonego przez nie projektu jest przeprowadzenie warsztatów historycznych, gdzie historia rozumiana jest jako forma aktywności ludzkiej. Jej poznanie odbywać się może poprzez uczestniczenie w wydarzeniach, w spotkaniach z różnymi osobami, jak i stałe interpretowanie tego, co już należy do przeszłości. Autorki projektu uznały, iż miejscem szczególnym dla tak pojętej aktywności są obiekty zabytkowe, a zwłaszcza muzea. Muzea, tradycyjnie odbierane jako XIX-wieczne świątynie sztuki, swą obecnością przywołują niedzisiejszą rzeczywistość. Gromadząc zabytki, organizując wystawy, stają się elementami przeszłości istniejącymi w teraźniejszości. Ideą przewodnią autorek programu Warsztatów jest przełamywanie stereotypów myślenia o muzeach i historii, m.in. poprzez większe udostępnienie nagromadzonych w muzeach pamiątek minionych epok. Przeniesienie aktywnej nauki historii do placówek muzealnych pozwala na kreowanie przeszłości, uruchamianie wyobraźni. Sprzyja szerszej interpretacji, przeżywaniu emocji związanych z poznaniem nieznanego, a przez to czasem obcego i tajemniczego.

Warsztaty skierowane są do nauczycieli historii, doradców metodycznych, edukatorów muzealnych. Ich organizatorami były Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku i Muzeum Zamkowe w Malborku, a program realizacji zatwierdzony został przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie. Zajęcia odbywały się w czterech blokach w wybranych muzeach, które wypracowały własne koncepcje metodyczne, a z racji posiadanych zbiorów mają szczególne możliwości realizacji aktywnych zajęć historycznych. Na miejsca tych realizacji wybrano: Muzeum Zamek w Łańcucie (gdzie realizowano temat: Zespół zamkowy jako źródło poznania kultury szlachecko-magnackiej na przykładzie zamku w Łańcucie), Muzeum Zamkowe w Malborku (realizowany temat: Zespół zamkowy jako źródło poznania kultury zakonnej oraz rycerskiej na przykładzie zamku pokrzyżackiego), Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy (temat: Początki państwa polskiego — archeologia, etnografia, interpretacja znalezisk, rekonstrukcja rzeczywistości historycznej), Muzeum Sztuki w Łodzi

(temat: Narodziny kapitalizmu w Polsce XIX wieku — gospodarka, przemiany społeczne, struktura społeczna i kultura).

W dniach 26-27 września 1997 r. na terenie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy przebywała grupa uczestników Warsztatów. Pierwszy dzień pobytu to zapoznanie się z funkcjonowaniem Muzeum, przeszłością Ostrowa Lednickiego i koncepcją Wielkopolskiego Parku Etnograficznego. Drugiego dnia nauczyciele wraz z dziećmi ze szkół w Łubowie, Lednogórze i Gdańsku przystąpili do realizowania zajęć. Tematem dnia było hasło: Mosty między wyspami. Jednak zaproponowana formuła zajęć nie sprowadzała się jedynie do aspektu komunikacji. Chodziło raczej o metaforyczny most między poznawaną, odkrywaną przeszłością, a teraźniejszością, w jakiej żyjemy. Każdy odkrywając przeszłość „buduje most” przekazując zdobyte informacje. Poprzez poznanie minionych epok stajemy się także częścią mostu — przelotem między dniem dzisiejszym a przyszłością.

Zaproponowany sposób edukacji daje możliwość poznania w praktyce sposobu użycia, wykorzystania przedmiotów dziś dla wielu z nas już martwych. Znajdowane przez archeologów, w toku niekiedy żmudnych prac wykopaliskowych, wydobywane są najczęściej w postaci fragmentów. Pozyskane w złym stanie zachowania czytelne są jedynie dla wąskiej grupy specjalistów. Później zamknięte w gablotach tracą swój kontekst i sposób ich pierwotnego wykorzystania jest trudny do wyobrażenia. Najczęściej zabytki znajdujące się na wystawach muzealnych nie są odbierane jako przedmioty żywe, będące niegdyś w użyciu. Udział w pracach archeologicznych (nawet pozorowanych) pozwala przeżyć niezwykłą przygodę odkrywania „przedmiotów starożytnych” — jak wykrzykiwał z wypiekami na twarzy jeden z uczestników lednickich warsztatów w chwili odkrycia „podrzuconego” przedmiotu. Bezpośrednie uczestniczenie w pracach badawczych pokazuje trud odnajdywania i sposób dokumentacji zabytków i odkrywanych obiektów. Takie praktyczne zajęcia pozwalają zaszczepić zaciekawienie archeologią, a przede wszystkim umożliwiają poznanie sensu archeologii, który polega na objaśnianiu systemu na podstawie odkrywanego kontekstu kulturowego. Dla archeologii niezwykle ważne jest odczytanie i zarejestrowanie maksymalnie szerokich informacji o całym otoczeniu znaleziska. Udział w zabawie polegającej na rekonstrukcji stacjonarnych obiektów murowanych, drewnianych, a także zabytków ruchomych (np. łodzi, tratw, naczyń glinianych czy ozdób) pobudza nie tylko zainteresowanie, lecz przede wszystkim wyobraźnię. Propozycja aktywnych lekcji historii jest próbą dotarcia do młodych ludzi i zainteresowania ich przeszłością.

Takie aktywne nauczanie jest nie tylko próbą dotarcia do młodych ludzi. Jego celem jest zainteresowanie historią, a przede wszystkim służby pobudzeniu świadomości historycznej. Celem nauki historycznej powinno być m. in. obudzenie świadomości o wyjątkowym znaczeniu lokalnego miejsca historycznie ważnego. Zainteresowanie historią, własną przeszłością ma jeszcze jeden aspekt edukacyjny, o wymiarze ponad historycznym. Niedoskonałe ustawy mające służyć ochronie zabytków dopasowywane do wciąż zmieniających się warunków, ulegają ciągłym zmianom. Ich prawidłowe funkcjonowanie utrudnia brak przepisów wykonawczych. Jednak przepisy mające chronić zabytki nie mogą funkcjonować w próżni. Prawo to (jak każde inne) winno być właściwie rozumiane i akceptowane. Być może zabytki ginące z naszego krajobrazu kulturowego znajdują należytych opiekunów wśród młodych ludzi, dzięki pobudzeniu

ich świadomości historycznej, zrozumieniu przez nich istoty archeologii. Pobudzenie świadomości historycznej, zrozumienie archeologii, może zaowocować należytą ochroną zarówno pojedynczych zabytków, jak i kompleksów historycznych wciąż odkrywanych, ale i niszczonych. Zabytki, którymi się zachwycamy i podziwiamy wymagają ciągłej naszej wspólnej opieki i troski. Świadomość historyczna powinna rodzić potrzebę nie tylko ich ratowania, ale umiejętnego korzystania i współżycia z zabytkami, z dowodami przeszłości, stanowiącymi naszą tradycję.

Jacek Wrześniński